

Preek 28 april 2024
HWS Ontmoetingskerk
Matteüs 20:1-16

Gemeente van Jezus Christus,

Soms heb je van die Bijbelteksten die jeuken. Dan denk je misschien wel bij jezelf: is dit het nou, is dit nou het geloof? Het kan je mateloos irriteren, en misschien ergens zelfs wel boos maken... Als je zo'n Bijbeltekst tegenkomt dan wil ik je daarmee van harte feliciteren. Je bent geraakt door die Bijbeltekst, het doet je wat, je leven, en zoals die nu is, botst met het leven van het Koninkrijk van God... Ga dus de strijd aan met die Bijbeltekst. Staat er wel echt wat je leest? En meer nog begrijp je het? Verdiep je in de woorden die je geraakt hebben... En laat je leven verrijken door het geloof...

Ik vermoed dat voor velen van ons de gelijkenis die we vanochtend hebben gelezen ons ook raakt. Het speelt op ons rechtvaardigheidsgevoel. Want... Laten we eerlijk zijn, deze tekst is toch niet echt eerlijk... Verschillende arbeiders, sommigen hebben de hele dag gewerkt, ook in de brandende hitte van de zon... En er zijn er die slechts een uurtje hebben gewerkt... Het loon? Voor iedereen hetzelfde...

Dit knaagt... Op school hebben jullie als groep een opdracht gekregen, één doet al het werk, maar iedereen krijgt hetzelfde cijfer... In het verzorgingstehuis, iedereen krijgt dezelfde zorg, maar de één moet daar een stuk meer voor betalen dan de ander... Je zoekt een huis, maar dat lukt niet want mensen die nog maar kort geleden naar Nederland zijn gekomen bezetten een groot deel van de zoekersmarkt... Oneerlijk... Het knaagt... Maakt je misschien zelfs wel boos...

En niet alleen bij mensen... Ik wil u zo een filmpje laten zien. Het is een opname van een wetenschappelijk onderzoek naar dit thema. We zien zo twee apen. De apen hebben geleerd dat als ze een steentje aan de verzorger geven ze een beloning krijgen. Soms krijgen de apen een stuk komkommer, prima natuurlijk. Niet geweldig lekker, maar goed te eten. De apen werken dan dus goed mee... Soms krijgen ze een druif, dat is nog veel beter, heerlijk. Natuurlijk werken de apen dan goed mee. Maar wat gebeurt er als de ene aap de minder lekkere komkommer krijgt, en de andere aap de druif? Eerst zien we nog dat de eerste aap gewoon zijn komkommer opeet, maar dan ziet hij dat de andere aap een druif krijgt... Hoe reageert de aap? Laten we kijken...

(Voor de lezer van deze preek: het filmpje is te bekijken via: https://youtu.be/9dRIAQj_lhk wanneer de aap ziet dat de ander een druif krijgt en hij een komkommer dan gooit hij steeds de komkommer weg komt duidelijk geagiteerd over.)

Als iedereen komkommer krijgt dan is het goed, maar als de één iets anders krijgt dan is dat oneerlijk. De benadeelde aap is boos... En wij zijn ook snel boos als het er niet gelijk aan toegaat in deze wereld... Het botst met ons rechtvaardigheidsgevoel... En dan de gelijkenis van Jezus die we vanochtend lazen... Als er een werkgever is die zo met zijn personeel omgaat dan duiken de vakbonden er direct bovenop, maar hier vergelijkt Jezus het met het Koninkrijk van God. De landbouwer is een beeld van God...

Hoe zit dit nou? Is God onrechtvaardig? En wat leert deze Bijbeltekst voor ons nu vandaag?

Het is belangrijk om te beseffen dat deze gelijkenis niet op zichzelf staat. Het sluit aan bij het gedeelte hiervoor. Daarin lezen we over een rijke jongeman die bij Jezus komt. Jezus roept hem op om al zijn spullen te verkopen, het geld aan de armen te geven, en om Hem te volgen. De rijke man druipt af... Het is het verhaal over de kameel door het oog van de naald. Het is moeilijk, nee beter gezegd, onmogelijk om in het Koninkrijk van God te komen, maar Jezus zegt: "Bij mensen is dat onmogelijk, maar bij God is alles mogelijk." Door Jezus wordt de weg naar God de Vader geopend. De vraag van Petrus is: "Maar wij hebben alles achtergelaten en zijn U gevolgd. Welk vooruitzicht hebben wij dan?" Jezus zei tegen hen: 'Ik verzeker jullie: wanneer de tijd aanbreekt dat alles vernieuwd wordt, wanneer de Mensenzoon in majesteit zetelt op zijn troon, zullen ook jullie die Mij gevolgd zijn plaatsnemen op twaalf tronen en rechtspreken over de twaalf stammen van Israël. En ieder die broers of zussen, vader, moeder of kinderen, akkers of huizen heeft achtergelaten omwille van mijn naam, zal het honderdvoudige ontvangen en deel krijgen aan het eeuwige leven. Vele eersten zullen de laatsten zijn en vele laatsten de eersten.'

'Vele eersten zullen de laatsten zijn en vele laatsten de eersten.' Met die woorden eindigt Matteüs 19. Wij lazen de eerste zestien verzen van Matteüs 20 en dat gedeelte eindigt met de woorden: 'Zo zullen de laatsten de eersten zijn en de eersten de laatsten.' Deze hele gelijkenis is een manier van Jezus om te verduidelijken hoe het eraan toe gaat is het Koninkrijk van God. In Matteüs 19 is er een rijke jongeman. In veel opzichten iemand die je een 'eerste' zou kunnen noemen. Maar doordat zijn geld hem in de weg staat keert hij zich af van God. Deze eerste wordt daardoor een laatste. Terwijl de leerlingen van Jezus, die hun aardse schatten opgeven om Jezus te volgen, hem inhalen. De laatsten in de wereld, maar bij God, bij Jezus de eersten. 'Vele eersten zullen de laatsten zijn en vele laatsten de eersten.'

In het Koninkrijk van God maakt rijkdom niet dat je de eerste bent, status, geld, spullen, sociaal leven, dat wat wij vaak het belangrijkste vinden... Op weg naar het Koninkrijk van God is het eerder een sta-in-de-weg. Hier op aarde de eersten, maar juist daardoor met het oog op de toekomst de laatsten.

Deze woorden gooien ons wereldbeeld, en dat van de tijdgenoten van Jezus, radicaal om. Rijkdom, je prestaties, datgene wat jou belangrijk en meer maakt dan de ander... Het kan even goed een obstakel zijn op de weg naar het Koninkrijk van God. Het maakt je niet de eerste, maar juist de laatste... En zij die in de ogen van de wereld vaak minder zijn, de laatsten zijn, wanneer ze Jezus volgen, Hem centraal zetten. Dan vinden ze datgene wat van echte waarde is in het leven: Het koninkrijk van God... Laatsten die eersten worden... Dat leert Jezus Zijn leerlingen in Matteüs 19, maar daar loert een groot gevaar... En daarom vertelt Hij ook de gelijkenis die we met elkaar lazen:

'Het is met het koninkrijk van de hemel als met een landheer die er bij het ochtendgloren op uit trok om dagloners voor zijn wijngaard te zoeken.' Jezus gebruikt een bekend beeld voor die tijd. In de cultuur van Jezus was er vrijwel geen middenklasse. Er was een kleine toplaag met veel rijkdom, en een enorme onderlaag van mensen die vaak moeite hadden met rond te komen. Vaak lieten die mensen zich dus verhuren als dagloner

aan de mensen van de rijkere bovenklasse. Zo ook in dit verhaal. Voor de hoorders van Jezus een bekend beeld: een rijke man gaat 's ochtends vroeg, zes uur, naar de markt om dagloners voor zijn wijngaard te zoeken... Hij vindt er een aantal en ze spreken af dat ze voor een hele dag arbeid één denarie verdienen. Een goed, normaal salaris voor een dagloner. En zo beginnen ze te werken.

Om 9 uur gaat de landeigenaar opnieuw naar de markt, huurt opnieuw dagloners in en spreekt af dat ze een 'rechtvaardig' loon zullen krijgen. Om 12 uur gaat hij weer, huurt weer mensen in. Rond 3 uur hetzelfde verhaal. En aan het einde van de dag nog een keer.

Er wordt nog weleens wat af gediscussieerd waarom die laatste dagloners niet eerder werden ingehuurd. Sommigen oordelen dat het luie mensen zijn die pas laat op de dag kwamen opdagen, anderen hebben direct medelijden en denken dat het ouderen of zwakkeren zijn... We weten het niet... De tekst zelf geeft geen duidelijk antwoord behalve het antwoord van de dagloners zelf: "Waarom staan jullie hier de hele dag zonder werk?" "Niemand heeft ons ingehuurd," Een uur later is het tijd om te betalen. Gehoorzaam aan de Joodse wet worden de dagloners dezelfde dag uitbetaald als waarop ze hebben gewerkt.

De landeigenaar organiseert het zo dat eerst die mensen die het laatste kwamen betaald worden, en pas op het eind degenen die al de hele dag aan het werk zijn... En dan komt dat knagende, dat oneerlijke... Iedereen krijgt precies hetzelfde uitbetaald. Eén denarie... Zij die een uurtje hebben gewerkt, maar ook zij die de hele dag hebben gezwoegd onder de brandende zon...

Is dit nu eerlijk? Is dit nu het Koninkrijk van God?

Jezus vertelt dit verhaal als gelijkenis, een beeldverhaal, juist van het Koninkrijk van God... Dus kennelijk: ja, zo is het Koninkrijk van God... Wat gebeurt hier? Waarom dit onrechtvaardige, dit oneerlijke? Is het ook eigenlijk wel echt oneerlijk?

Deze gelijkenis laat heel duidelijk zien dat het Koninkrijk van God en onze wereld niet samenvallen. Ze zijn in veel opzichten wezenlijk anders en dat botst soms, zo ook hier... In onze wereld gaat het om het eigenbelang... Je moet voor jezelf opkomen en het leven goed maken voor jezelf. Een grote ik-gerichtheid dus... En wanneer wij vinden dat ons iets tekort wordt gedaan dan worden we boos, komen we in opstand. In het Koninkrijk van God is die ik-gerichtheid er niet... Het is gericht op God, en daardoor ook op de medemens... De landeigenaar leeft vanuit dat geloof, de dagloners niet.

Want in feite gebeurt er in dit verhaal helemaal niets oneerlijk, helemaal niets onrechtvaardigs. De mensen die de hele dag hebben gewerkt krijgen precies wat ze aan het begin van de dag hadden afgesproken. Geen cent meer of minder dan de afgesproken prijs... Eerlijk dus... En de anderen die krijgen meer dan ze hadden verwacht. Een heel dagloon zodat ze goed in het onderhoud van hun gezin kunnen voorzien. Dat is meer dan rechtvaardig is, dat is genade. Genadegeld...

Degenen die de hele dag hebben gewerkt worden boos, maar daar hebben ze vanuit het Koninkrijk gedacht geen enkele reden voor. De landeigenaar zegt het goed: 'Of mag ik met mijn geld niet doen wat ik wil? Ben je jaloeers omdat ik goed ben?' Dat is het uiteindelijk... Ze zijn niet boos omdat zij te weinig zouden krijgen, maar omdat anderen meer dan verdiend

krijgen... Ze zijn boos vanwege dat genadegeld... Ze zijn jaloeers, omdat de landheer goed is... Dit is geen gelijkenis over onrechtvaardigheid, maar een gelijkenis over onverdiende genade... En over jaloezie omdat God goed is...

Jezus eindigt de gelijkenis met de woorden: 'Zo zullen de laatsten de eersten zijn en de eersten de laatsten.' Matteüs 19 leerde ons dat sommigen eersten laatsten zullen zijn en andersom... Maar hier is het een waarschuwing voor de laatsten die eersten zijn geworden dat ze niet weer laatste worden... Veel van ons zijn werkers van het eerste uur. We besteden veel tijd en energie in de kerk, en daarbuiten. We dienen God, doen ons best voor het Koninkrijk van God...

De beloning daarvoor is groots. Wij zullen door het geloof eeuwig leven met God op de Nieuwe Wereld. Dat is veel meer dan wij verdienen, het is genade... En zo zijn er ook anderen. Zij die wel geloven, maar verder... niet echt... op alle mogelijke manieren de kantjes ervan aflopen en God en medemens pijn doen door hun gedrag... Maar voor hen: exact dezelfde toekomst... Leven in het volmaakte Koninkrijk...

Dat is iets waar ik zelf mee geworsteld heb en soms ook nog wel doe... Mensen die je amper of nooit in de kerk ziet. Zich op geen enkele wezenlijke manier inzetten voor de gemeenschap... Maar wanneer het nodig is wel van alles vragen en soms zelfs eisen van de kerkenraad en de predikant... Dat vind ik moeilijk. Ik merk dat ik bij mezelf dat soort gelovigen vaak op een wat lagere rangorde plaats. Bovenaan staat de kern van de gemeente, en daar omheen wordt het steeds een stapje minder... Dat is precies waar Jezus hier tegen waarschuwt... Want dan ga je jezelf verheffen boven die ander... En dan was jij misschien een eerste, maar ben je obstakels tussen jezelf en God aan het plaatsen, dan ben je een laatste aan het woorden.

God behandelt al zijn kinderen gelijk... Is dat eerlijk? Het is genade... En wij worden geroepen om ook op die manier te leven. Tevreden met wat we hebben en blij om wat anderen ook ontvangen...

In de voorbereiding heb ik geworsteld met de vraag waarom er in omgekeerde volgorde werd betaald. Waarom kregen de arbeiders die de hele dag hadden gewerkt pas als laatste uitbetaald? Vanuit onze wereld geredeneerd is dat onlogisch... Maar vanuit het Koninkrijk van God gedacht wordt het duidelijk... De landheer leeft vanuit dat geloof... En zo geeft hij iedereen genoeg, genadegeld... De dagloners begrijpen het niet en worden boos... Maar vanuit het Koninkrijk gedacht en geleefd zouden zij blij, vreugdevol geweest moeten zijn... De mensen die kort hebben gewerkt krijgen meer dan dat ze verdienen, zij ontvangen genade! Reden tot blijdschap... Halleluja!

Zo ook voor ons... Wij allen leven van de genade... Wij verdienen Gods goedheid niet... En wanneer een ander ook genade krijgt, misschien zelfs nog een tikje meer. Dan is dat geen reden tot jaloezie... Maar dan is dat reden tot grote blijdschap!

Laten wij zo dus niet jaloeers zijn, maar tevreden met wat wij ontvangen. Want het is meer dan wij recht op hebben. Al het goede is genade van God... En wij zijn blij en dankbaar wanneer anderen dat ook ontvangen. Halleluja, amen.

Met eventuele reacties op deze preek kunt u terecht bij ds. Stefan Honing. stefanhoning@gmail.com of 06-48883410